

Покліч Волі

ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА ВІЦЕБСКАГА РАЁНА, № 4(53)
ЛЮТЫ 2009 ГОДА

<http://haradok.belarda.org> - сайт нашага рэгіёна

Глядзім Белсат – расплюшчваем вочы

У размове са сваёю знаёмай нечакана даведаўся пра тое, што яна глядзіць Белсат—беларускамоўны тэлевізійны канал, які транслюецца праз спутнік Сірыус з тэрыторыі Польшчы, пачынаючы з 18 гадзінаў. Сцішаўшы свой голас, ледзьве не шэптам, яна паведаміла мне пра страшную таямніцу: увечары разам з мужам яны час ад часу глядзяць па Белсаце дакументальныя фільмы пра тое, што насамрэч тварылася і творыцца ў Беларусі і што не паказваюць па дзяржаўным тэлебачанні.

Гвалт над людзьмі, беззаконне, жорсткасць праваахоўных органаў выклікалі ў яе ледзьве не шок. Напрыканцы яна заявіла, што паказваць гэта па агульнадаступных каналах нельга. Цікавая логіка, але яна яскрава выкрывае

свядомасць сярэднястатыстычнага беларускага абыякавага пабачыць гэта кожны беларус і жакнецца гэтак жа, бо менавіта праз ягоную абыякавасць і страх творыцца падобны гвалт у адносінах да тых, хто знаходзіць у сабе сілы пратэставаць.

З кожным годам я ўсё часцей і часцей пераконваюся, што страўсы жывуць не ў нейкіх экзатычных краінах, а на маёй Бацькаўшчыне. Страўсавая псіхалогія ўласцівая тутэйшаму народу ці не ў большай ступені, чым іншым народам свету. Адмовіўшыся ад беларускасці на карысць тутэйшасці, беларусы пачалі абслугоўваць сваіх суседзяў (асабліва расіянаў) ва ўсіх сферах дзейнасці. Думаючы пра свае прыватныя інтарэсы, яны спрыяюць далейшаму спаўзанню

краіны ў прорву несвабоды і дэградацыі.

Але намаганнямі апазіцыйных партыяў, грамадзянскай супольнасці, незалежных журналістаў, беларускіх пісьменнікаў, артыстаў і асобных грамадзянаў створана разгалінаваная культурная прастора з альтэратыўнымі радыётэлевізійнымі каналамі, газетамі і часопісамі, сайтамі, кнігамі, фільмамі, музыкай... , дзе пануе дух адкрытай і шчырай беларускай душы. Канечне, простама чалавеку можа і не так лёгка адразу трапіць у кола сапраўднай нерабалежнай культуры, але зрабіце першы крок: купіце ў шапіку "Нашу Ніву" ці "Народную Волю", зайдзіце на сайт svaboda.by. альбо паглядзіце Белсат.

Сусветны эканамічны крызіс у чарговы раз паказаў, што тыя поспехі, якіх дасягнула беларуская эканоміка, былі даволі ўяўнымі, бо базаваліся яны на тым шалёным попыце, які існаваў на сусветным рынку, а не на нашай з вамі выключнасці. Калі ж прыціснула нашы тавары застыліся незапатрабаванымі, бо ў цяжкія часы выжывае не той, хто нешта робіць, а той, хто робіць лепшае. Прадукцыя ж Белсату і "Нашай Нівы" ў сённяшнія часы набываюць для кожнага беларуса асабліваю каштоўнасць, бо яна праўдзівая. А праўда зараз—самы каштоўны тавар.

Рэдактар.

ВОЙНЫ НІЧАМУ НЕ ВУЧАЦЬ

За перыяд з 25 снежня 1979 году па 15 лютага 1989 году загінула больш за 15 тысячаў савецкіх жаўнераў. Згубіліся без вестакабо трапілі ў палон 417 вайскоўцаў, з якіх 130 былі вызваленыя і вярнуліся на Радзіму.

620 тысячаў грамадзянаў Савецкага Саюзу прайшлі праз

Акцябрскім ДК існуе грамадскі клуб ветэранаў вайны ў Аўганістане "З болем у сэрцы".

Як амерыканская вайна ў В'етнаме, так і савецкая вайна ў Аўганістане, з'яўляюцца войнамі захопніцкімі. І ні пры якіх умовах яны не могуць быць прадметам гонару і тым больш падставай для

15 лютага на дзяржаўным узроўні адзначана 20-я гадавіна вываду савецкіх войскаў з Аўганістану. Іншыя постсавецкія краіны гэтую дату з такой помпай не адзначаюць.

выпрабаванні гэтай чужой для нас вайны. 10751 удзельнік гэтай дзесяцігадовай бойкі ў сувязі з раненнямі, калецтвамі цяжкімі захворваннямі сталі інвалідамі.

Каля 32 тысячаў ураджэнцаў Беларусі прымалі ўдзел у аўганскай вайне, у іх ліку 4706 чалавек з Віцебшчыны і 93 жаўнеры з тэрыторыі Віцебскага раёна. 2 нашыя землякі склалі свае галовы за геапалітычныя амбіцыі крамлёўскіх стратэгаў.

9 кастрычніка 2003 года зарэгістравана Віцебская раённая грамадская арганізацыя "Беларускі саюз ветэранаў вайны ў Аўганістане", сябрамі якой з'яўляюцца 23 чалавекі.

3 1992 года пры

патрыятычнага выхавання моладзі ў суверэннай дзяржаве, калі толькі ейнае кіраўніцтва насамрэч імкнецца да пабудовы гэтай самай незалежнасці.

Як 20 гадоў таму, так і сёння ўлады ў чарговы раз выкарыстоўваюць прыстойных у пераважнай сваёй большасці людзей для вырашэння сваіх прагматычных мэтай. Тады за ляльнасць да ўлады даводзілася плаціць сваім здароўем, а часам і жыццём. Зараз жа ўлада затанна купляе ляльнасць "аўганцаў" да сваёй недэмакратычнай палітыкі коштам ўяўнага клопату пра іх лёс і чарговага юбілейнага шуму.

Даніла Яраш.

ПАТРЭБНА РЭФОРМА КАМУНАЛКІ

Эканомія і беражлівасць—словы, якія на слыху з самага дзяцінства. Праз усе магчымыя сродкі масавай інфармацыі заклікаюць спажываць камунальных паслугаў да эканомнага спажывання электрычнасці, вады, газу, цяпла. І, зразумела, найбольш свядомага грамадзяне адгукаюцца на падобныя заклікі.

Толькі падыходы да ашчаднага спажывання бываюць розныя. Можна прымусява адключыць уначы электрычнасць у цэлым абласным цэнтры, можна спыніць падачу вады і газу, а можна, праз ужыванне сучасных энергаберагальных тэхналогій, дасягнуць сапраўднай, а не ўяўнай экноміі.

У прыцыпе тая эканомія, да якой нас заклікаюць, у гэтай дзяржаве недасяжная. Недасяжная па той самай прычыне, што акрамя намераў у нас мусяць мець месца і адпаведная сацыяльная, прававая, тэхналагічная забяспечанасць. А яе няма і не можа быць у дзяржаве, якая будзе свае адносіны з грамадзянамі на прыцыпах далёкіх ад павагі да нашых з вамі правоў.

Бессэнсоўным будзе заклік да эканоміі цяпла, калі чалавек, які сыходзіць з дому на працу, не мае магчымасці адрэгуляваць узровень, таго самага цяпла, што паступае ў ягоную кватэру. Дый лічыльнікі цяпла ў нашых кватэрах не стаяць. А не стаяць з тае самай прычыны, што вызначаны заканадаўствам стандарт цяпла даволі часта не выконваецца.

І што з таго, што заклікаючы эканомію дзяржава ў асобе камунальных службаў, проста падманвае нас з вамі. Калі я пастаўляю лічыльнікі вады, то вымушаны буду пераплачваць за яе, бо лічыльнікі беларускай вытворчасці прымітыўныя па сваёй канструкцыі і не рэагуюць на тэмпературу вады, якая цячэ з гарахага крану. А каб дакацацца гарахай, часам трэба зліць нямала вады і вычарпаць не толькі сваю норму, але й чужую. Пра якую эканомію можа ісці тут размова?

Да таго ж калі паглядзець на падобную практыку ў нашых суседзяў (Літве, Польшчы), то, напрыклад, лічыльнікі вады ў дамах дзяржаўнай уласнасці былі ўсталяваныя там за дзяржаўныя грошы. Мы ж з вамі гэтыя пераўтварэнні аплочваем са сваёй уласнай кішэні. Такім чынам нават у спрыяльныя часы тутэйшая ўлада вырашала свае праблемы за наш з вамі кошт, а што ўжо казаць пра часы крызісу, якія ўжо надышлі. Толькі кошты на газ за студзень месяц у параўнанні са снежнем выраслі амаль на 25%. Пра тое, што чакае нас наперадзе, можна толькі здагадацца.

Ян Ластаўка.

Женщина – скотобойка... И такое ВОЗМОЖНО

Прокуратура Витебской области выявила факты нарушения прав женщин на некоторых предприятиях.

Всего было проверено 29 предприятий области, где преимущественно используется женский труд. В ходе проверки было установлено, что нанимателями не всегда соблюдались требования трудового законодательства в части привлечения к труду женщин, имеющих детей в возрасте от 3 до 14 лет.

Так, на ряде предприятий сотрудницы, имеющие малолетних детей, без письменного согласия направлялись в служебные командировки, привлекались к работе в ночное время, в выходные и праздничные дни, к сверхурочным работам. В нарушение требований Трудового кодекса Беларуси коллективный договор ЧПУП «Завод Белит» ОАО «Горизонт» Поставского района предусматривал для матерей, воспитывающих двоих и более детей в возрасте до 16 лет, предоставление одного свободного от работы дня в месяц без сохранения заработной платы. На предприятиях в Новополоцке, Полоцком и Оршанском районах наниматели не соблюдали нормы законодательства при заключении и продлении контрактов с беременными женщинами и женщинами, воспитывающими детей.

Не всегда выполнялись требования законодательства о запрете на применение женского труда на тяжелых или с вредными условиями труда работах, а также связанных с подъемом и перемещением тяжестей вручную. В частности, в Лиозненском РАИПО в качестве бойца скота работала женщина, несмотря на то, что данная работа включена в список работ, на которых запрещается использование женского труда.

По результатам проверки прокурорами приняты меры реагирования по устранению нарушений трудовых прав женщин. Информация направлена в областное объединение организаций профсоюзов ФПБ.

Бесплатная абвестка

Змест абвесткі (аб чым абвестка і каардынаты) _____

Данья аўтара: прозвішча, імя, кантактны адрас або тэлефон

(імя, прозвішча ў абвестцы не указваюцца)

АБ'ЯВА

Каб атрымаць кожны нумар газеты «Покліч волі» паведаміце рэдакцыі аб гэтым – зрабіце бесплатную падпіску.

З наступнага нумара рэдакцыя «Покліч волі» пачынае змяшчаць бясплатныя абвесткі чытачоў выдання. Дзеля размяшчэння абвесткі запоўніце купон або патэлефануйце ў рэдакцыю.

Рэдакцыя абвешчае конкурс чытачоў «І такое бывае!». Удзельнікаў Рэдакцыя паведамляе, што конкурс чытачоў «І такое бывае!» працягваецца. Удзельнікаў конкурсу чакаюць прызы, а пераможцу -- сюрпрыз! Матэрыялы дасылаюць на адрас рэдакцыі. Матэрыялы магчыма дасылаць да 1 сакавіка. Вынікі конкурсу будуць палдведзены да 8 сакавіка.

Калі парушаны вашы правы спажываўца, працаўніка, то даем эфектыўныя парады па абароне права і пошуку бясплатных юрыстаў. Звяртайцеся на адрас газеты «Покліч волі».

ПРЫЕЗД ЗМІЦЕРА ВАЙЦЮШКЕВІЧА

1 сакавіка ў Віцебск прыедзе Зміцер Вайцюшкевіч. Хто такі З. Вайцюшкевіч, запыталіся ў мяне мае вучні. Гэткая ж вар'яцкая пытанне, я думаю, магла б задаць і пераважная большасць тутэйшага насельніцтва.

А між тым Зміцер—сапраўдны беларускі артыст, экс-саліст гуртоў “Палац”, “Крыві”. Зараз ён

выступае самастойна са сваім гуртом WZ-ORKIESTRA, выконвае гарадскі раманс, эксперыментуе ва ўсіх стылях і накірунках.

Вайцюшкевіч выконвае кампазіцыі на вершы Уладзіміра Някляева, Алеся Камоцкага, Уладзіміра Маякоўскага, Рыгора Барадуліна, Генадзя Бураўкіна, песні з праектаў “Народны альбом” і “Я нарадзіўся тут”, у праграме - лепшыя песні з альбомаў “Паравіны году”, “Цацачная крама”, “Песні з доўгай шуфляды”, “Танга з

ружай”, “Сонца і Месяц”, “Калыханкі”, “Паравоз Каханьня”...

Да якога ж дзікуства давяла народ улада, што той не ведае імёнаў тых, хто складае гонар і славу беларускага народу. Расейская папса запаланіла эфір, іхнія імёны наслыху, як і імёны тутэйшых клонаў, якія імітуюць сваіх расейскіх куміраў.

Рэклама пра прыезд Любові Успенскай у Мінск адбіла мазгі, пра прыезд Вайцюшкевіча ў Віцебск неабзаны чалавек нават не даведаецца. Расейская спявачка сярэдняй рукі будзе выступаць у палацы Рэспублікі, найталенавіцейшы спявак у арт-кавярні “Маэстра”. А хто для беларуса Любоў Успенская?

Вось такая тут культурная палітыка. З тутэйшага чалавека лепяць дурніцу з думамі звільнамі і дурным густам.

Я. Нефанат.

БАРЫСУ ЕЛЬЦЫНУ – СТО ГАДОЎ ТУРМЫ?...

Або смяротнае пакаранне. Да гэтага заклікае «Жыццё Прыдзвіння» – орган Віцебскага райвыканкама і райсавета.

У нумары за 17 лютага з’явілася ананімная нататка «Вось такая «загагуліна», якая хутчэй за ўсё адлюстроўвае пазіцыю або рэдакцыі або заснавальнікаў раёнцы. У нататцы прыводзяцца артыкулы Крымінальнага кодэксу Расійскай федэрацыі, якія маглі бы інкрыміравацца Ельцыну, калі б не міласэрдная пазіцыя Уладзіміра Пуціна і дэпутатаў Дзярждумы.

Рэдакцыя «Жыццё Прыдзвіння» нагадвае пра наступныя артыкулы КК РФ: арт. 275 «Дзяржаўная здрада», арт. 278 «Гвалтоўны захоп улады», арт. 286 «Прывышэнне пасадных паўнамоцтваў», арт. 357 «Генацыд», арт. 290 «Атрыманне хабару». Аўтары гэтага опуса падлічылі, што

за ўсё пра ўсё – Барысу Ельцыну трэба адбыць больш 100 гадоў зняволення або яго трэба растрэляць.

Наколькі гэта нататка цікава чытачам віцебскай правінцыі разбярэцца куратары раёнцы. Але такая рэдакцыйная палітыка мусіць адпавядае сучаснай дзяржаўнай палітыцы ў Беларусі. Інакш зачым перамалываць косткі нябошчыка – першага прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына?

Наогул, такі стыль журналістыкі вельмі трапна адлюстравала А. Котав з в. Біцялёва ў сваіх частушках «Спявай, душа!», што размясціліся радам каля «опуса»:

Я наелася не так,
Я напілася не так,
Завалілася пад лаўку
І не вылезу ніяк.

ЗАВОД «МЕГОМ» ЗБАНКРУТАВАЎ...

Гаспадарчы суд Віцебскай вобласці вырашыў прызнаць банкрутам завод «Мегом», які раней працаваў на абаронную прамысловасць Савецкага Саюза

У 1995 году аб’ёмы вытворчасці прадпрыемства знізіліся ў 50 разоў, і прадпрыемства пачало шукаць выйсце з неспрыяльнага становішча. На «Мегоме» пачыналі вытворчасць шкопакетаў, бытавых электрапрыбораў, пластыкавых цацак і іншых тавараў. Завод пачаў

выбірацца з крызіснага становішча, перадае «Еўрарадыё».

Аднак у 2008 годзе, выконваючы пастанову Аляксандра Лукашэнкі «Аб развіцці фармацэўтычнай прамысловасці Віцебску», мясцовыя ўлады аддалі амаль усе аб’екты нерухомасці «Мегома» дзяржпрадпрыемству «Белвітуніфарм».

У выніку зараз завод вымушаны быць арандаваць свае былыя памяшканні і выкладваць за гэта немалыя грошы.

Пчалярства, як люстра заняпаду

НА 1 СТУДЗЕНЯ 2009 ГОДУ Ў ШАСЦІ ГАСПАДАРКАХ ВІЦЕБСКАГА РАЁНУ НАЛІЧВАЛАСЯ 429 ПЧАЛІНЫХ СЕМ’ЯЎ. У 1987 ГОДЗЕ ГЭТЫ ПАКАЗЧЫК БЫЎ КУДЫ ВЫШЭЙШЫ: БОЛЬШ ЗА 1300 СЕМ’ЯЎ.

Галоўны спецыяліст абласной службы па пчалаводстве пры асацыяцыі «Віцебскжыўпрам» Н. Зубарава на старонках газеты “Жыццё Прыдзвіння” спрабуе разважаць над прычынамі гэткага відавочнага заняпаду.

Яна называе дзве прычыны негатыўнай сітуацыі: недаацэнка падвышэння ўраджайнасці насення дзятліны, рапсу ды іншых меданосаў, а таксама адсутнасць кваліфікаваных кадраў.

Апошнім часам колькасць пчалароў-аматараў у гэтай сферы дзейнасці значна перавысіла дзяржаўны сектар пчалярства, на долю якога прыпадае па раёне ўсяго 15 адсоткаў ад агульнай колькасці пчоласем’яў. Выхад жа таварнага мёду ў дзяржсектары Віцебскага раёну на адну пчаліную сям’ю ў два разы ніжэйшы за адпаведны паказчык па вобласці ўцэлым.

Самая буйная пасека ў “Рудакова” – 220 сем’яў. У астатніх пяці гаспадарках гэтая колькасць складае ад шасці ў “Варонах” да 50-75 сем’яў на астатніх пасеках.

Наракае абласны спецыяліст і на прымітыўнае абсталяванне, адсутнасць сродкаў механізацыі, цяжкія, непрыстасаваныя вуллі, якія эксплуатауюцца ўжо больш за 40 гадоў.

Праблемаў хапае, аднак іхнае вырашэнне, як і вырашэнне цэлага шэрагу іншых праблемаў, залежыць не столькі ад эканамічных абставінаў, колькі ад палітычных і адукацыйна-культурных акалічнасцяў.

Тое, што прыватнікі-пчаляры па ўсіх

паказчыках значна пераўзыходзяць сваіх дзяржаўных канкурэнтаў сведчыць пра спецыфічнасць гэтай салодкай справы. Быць пчаляром, як і савадом—гэта асаблівы талент, асаблівы стыль жыцця, непаўторная філасофія сялянскай душы.

Ці не таму ў дзяржаўным сектары заняпад у гэтых двух сектарах такі глыбокі, што за гады саветызацыі адбылася амаль поўная нівеліроўка, ачарсценне гэтай самай душы, якая больш не прадукуе любові да спрадвечнай пчаларскай справы. Разбурыўшы вясковы лад жыцця, камуністы і іхнія сённяшнія паслядоўнікі адлучылі сялянаў ад працэсу натуральнага фармавання прыхільнасцяў да той ці іншай вясковай справы.

Выпраўленне гэтай сітуацыі будзе вымагаць ад грамадства і ад дзяржавы, якія некалі паўстануць на руінах сённяшняга аўтарытарнага рэжыму, шмат высілкаў. Сённяшняя ж кіроўная група не ў стане выправіць становішча, бо яна не ўсведамляе ступень дэградацыі, да якой яна давяла і саму дзяржаву, і грамадства. І як бы не хацелі некаторыя энтузіясты падмяніць сваімі дзеяннямі тыя буйнамаштавыя пераўтварэнні, якія даўно наспелі, ім гэта будзе не па сілах.

Адзін мой знаёмы, які ці не палову жыцця адпрацаваў у полацкай школе гісторыкам, у адзін лёсавызначальны для яго момант пакінуў гарадскую мітусню і пераехаў у родную вёску і заняўся пчалярствам. Справай, якой займаўся ягоныя продкі і якая клікала яго да сябе праз усё жыццё. Ён шчаслівы чалавек,

бо знайшоў тое, да чаго быў прызначаны лёсам. Ён мае больш за сотню пчаліных сем’яў, адпрацаваную сістэму збыту, стабільны прыбытак, незалежнасць ад чужога кіроўнага глупства, а працу ў школе прыгадвае, як дурны сон. Ён выказаў такую думку: мёд для беларусаў мог бы прыносіць гэтка ж прыбыткі, як нафта для кувейтцаў. Думаю ён перабольшвае, але прыгадваючы сваё дзяцінства, магу сцвярджаць, што пчалярствам займаўся раней куды шырэй, чым зараз. І такі-сякі прыбытак ад гэтай справы мелі.

І напрыканцы хацелася б зазначыць, што “чужы эканамічны крызіс” (са словаў Лукашэнкі) ударыць па нашай суперпупер эканамічнай сістэме яшчэ больш, чым па якой-небудзь еўрапейскай. Справа ў тым, што самая вялікая загана гэтай паганай сістэмы ў тым, што больш за палову нашага насельніцтва праз свае смешныя заробкі мае мізэрную пакупніцкую здольнасць. Мы і да крызісу маглі дазволіць купіць сабе нешта больш-менш значнае толькі ў крэдыт, а зараз грошай не хапае нават на самае неабходнае. Пра тое, каб купіць слоік мёду і гаворкі ўжо не ідзе. А калі ўжо мёд стаў раскошай для сярэднястатыстычнага чалавека, пра якое развіццё гэтай галіны (і не толькі гэтай) можа ісці гаворка.

Замест таго, каб развіваць не толькі знешні, але і ўнутраны рынак, прыўладныя стратэгіі сканцэнтраваліся толькі на знешнім і трапілі ў такую прорву, з якой не хутка мы ўсе выкараскаемся.

С. Салодкі.

Крамы рабуюць

Крама Віцебскага райпо ў вёсцы Калінава Мазалаўскага сельскага савету стала аб’ектам рабунку.

Уначы рабаўнік, адзін альбо з падзельнікамі, пранік у краму праз непрафесійна закладзенае цэглай былое вакно. Ахоўная сігналізацыя чамусьці не спрацавала, і праз утвораную адтуліну было вынесена 500 адзінкаў таварна-матэрыяльных каштоўнасцяў на суму амаль 5 мільёнаў рублёў. Узбуджана крымінальная справа.

Адась Аніська.

Прафілактыка асацыяльных паводзін

У раёне доўжыцца мясячнік па прафілактыцы асацыяльных паводзін грамадзянаў у сферы сямейна-побатавых адносін.

Кантрольныя органы імкнуцца выявіць асобаў, якія раней не траплялі ў поле зроку міліцыі. У выніку прафілактычных рэйдаў 165 грамадзянаў пастаўлены на ўлік; канфіскавана 80 літраў вадкасцяў, якія ўтрымліваюць спірт; знішчана каля 200 літраў брагі...

Па факце збіцця ўзбуджана крымінальная справа: у Запольскім с/с грамадзянін Л., які рэгулярна злоўжываў спіртвымі напоямі, гэтак жа рэгулярна збіваў сваю жонку.

Якаў Дрозд.

РИСКИ СОСАНИЯ ДВУХ МАТОК

Столетиями Беларусь расплачивалась за свое геополитическое положение. Чужеземные войска не раз выжигали эту землю. Но вот настал сказочный миг: за геополитическое положение нам стали отстегивать сулить разные коврижки, причем как-то сразу со всех сторон.

Москва, плюнув на ея же придуманную «европейскую формулу», снова продает нам газ дешевле, чем кому бы то ни было. И, несмотря на собственные финансовые дыры, раскошелливается на очередные кредитные транши.

По другим азимутам Киев и Вильнюс тоже усиленно сватают Беларусь: им нужен энергетический коридор и всё такое.

И наконец, Запад, Евросоюз. Тут прямо-таки медовый месяц. И, что характерно, тоже поплыли уже понемногу денежки. Первая транша от МВФ пришла как нельзя кстати на фоне плачевного оттепельного таяния золотовалютных резервов в подвалах г-на Прокоповича.

Тем временем Брюссель готовит пряник Восточного партнерства и намекает на иные бонусы. В общем, Запад тоже готов проплачивать лояльность синеокой республике, которая обеспечивает транзит, отфильтровывает мигрантов и т.д.

Министр иностранных дел наведывает то Брюссель, то Берлин... Даже не верится, что год назад нашей дипломатии приходилось маневрировать в основном между авторитарными постсовковыми режимами да разными экзотическими диктатурами.)

И вот — пошла карта. Снимай сливки,

стриги купоны! Казалось бы, остается только поаплодировать виртуозности наших стратегов. Но как-то не очень аплодируется.

Закавыка в том, что и Москве, и Европе, и еще кое-кому наши деятели по большому счету пытаются всучить «куклу». Так, Кремлю предлагается липовое стратегическое партнерство, а Брюсселю — муляж демократизации.

Смотрите, не успели высохнуть чернила на подписанных в Москве соглашениях о единой региональной системе ПВО и создании Коллективных сил оперативного реагирования ОДКБ (ведь Россия

дает дешевый газ и кредиты не за красивые глазки), как выяснилось, что стороны совершенно по-разному трактуют эти бумаги. И российский посол Суриков получил от белорусского МИДа беспрецедентно жесткий отлуп за намеки на возможность привлечения наших солдат в горячие точки.

Короче, если российские генералы наделись на пушечное мясо, то они просчитались. Пусть лучше штудируют свою литературную классику :) Помните, из «Собачьего сердца»: «На учет возьмусь, а воевать — ших с маслом».

Вполне вероятно, что «по техническим причинам» весной Минск снова отложит признание Абхазии и Южной Осетии. Ведь как раз

будет решаться судьба дальнейших отношений с Брюсселем, Евросоюз будет взвешивать, приглашать или не приглашать Лукашенко на саммит в Прагу.

В общем, тактика Минска на восточном направлении та же, что и в романтический период «союзного строительства»: урвать, пока можно, толику преференций, а потом — продинамить. Как это было уже, например, с единым рублем (согласно подписанным некогда бумагам, мы давно должны бы покупать свою бульбу в овощном за деньги с двуглавым орлом).

Упаси боже, не подумайте, что я ратую за переход на вялый российский рубль или отправку наших бойцов к черту на рога! Совсем наоборот. Мне нравятся как наш суверенитет (в том числе и валютный), так и прописанный в белорусской конституции в качестве путеводной звезды государственный нейтралитет. А не нравится авантюризм нашей политики маневрового паровоза, которая как раз таки и ставит под удар и то, и другое.

Да, вроде как ласковый теленок двух маток сосет. Но это до поры до времени. «Матки» ведь тоже не дуры.

Понятно, скандалить Москве сейчас не с руки: и так союзников, даже условных, раз-два и обчелся. Но капкан может захлопнуться тихо и банально. Кремль исподволь опутывает Беларусь сетью скользких договоренностей и — что еще опаснее — финансовой зависимости.

Ведь долги придется отдавать. Нечем? Отдавайте страной (можно по частям, смачными кусками активов, а флаж с гербом, так и быть, оставьте себе на память!) К слову, задуманное якобы для энергетической отвязки строительство АЭС за счет российского кредита — пир расточительства во время финансовой чумы — может стать настоящей петлей.

После подписания последнего пакета московских соглашений наше начальство неделю оправдывалось перед поднявшими бучу оппонентами: да не продали мы синеокую республику, ни черта подобного, кончайте клеветать!

Трагикомизм ситуации в том, что после каждого такого визита в Москву белорусский житель на полном серьезе чешет репу: так продали или не продали?

Кроме начальственного биения в грудь, никаких гарантий от фатального гешефта нет. А хотелось бы.

Для этого нужен сущий пустяк: нормальное политическое устройство с разделением властей, что-то значащим парламентом, бульдожьей цепкой прессой и т.д. Короче, читайте 12 условий ЕС :)

Но при этом не ударяйтесь в иллюзии, ведь и Западу наше начальство старается продать муляж. Все трепыхания внешней политики сводятся к банальной сверхзадаче — добыть ресурсов для удержания власти. Обещать по всем азимутам, но по сути ничего не менять.

Так что нет желания рукоплескать виртуозному сосанию двух маток. Оно чревато.

Александр Класковский.

ОБЩЕЖИТИЕ ВМЕСТО ДВОРЦА

В ближайшее время в Беларуси планируется построить 19 новых ледовых дворцов. В 2009 году на их возведение планируется направить 70 млрд. рублей.

Эти деньги в условиях кризиса разумнее было бы потратить на то, чтобы сделать рынок труда более динамичным, считает эксперт «Завтра твоей страны».

Где и какие ледовые арены должны появиться в ближайшие годы, определено президентским Указом «Об утверждении Государственной инвестиционной программы на 2009 год».

В программе помимо перечня строений объектов коммунальной собственности, которые планируется построить, четко расписано и какие средства из республиканского бюджета будут выделены на эти нужды в 2009 году. Ледовые дворцы будут возводить практически во всех областях, кроме Минской.

В Брестской области ледовые арены планируется построить в Дрогичине, Лунино, Кобрине, Барановичах; в Витебской области — в Глубоком, Лепеле, Новолукомле; в Гродненской области — в Волковыске, Лиде, Слониме. В лидерах — Могилевская область. Здесь строительство ледовых дворцов запланировано сразу в

восьми райцентрах — в Глуске, Горках, Кличеве, Костюковичах, Кричеве, Осиповичах, Чаусах и Шклове. Сиротливо на этом фоне выглядит Гомельская область. В этом регионе в ближайшие годы может появиться только одна ледовая арена, причем, в самом Гомеле в микрорайоне «Гомсельмаш».

Только в 2009 году на возведение 19 (!) новых ледовых арен планируется

ниматься хоккеем не будет отбоя».

Руководитель Научно-исследовательского центра Мизеса Ярослав Романчук считает, что в условиях кризиса разумнее было бы вкладывать деньги в строительство рабочих общежитий, а не ледовых арен, которые в будущем обернутся огромной нагрузкой на местные бюджеты.

— В ситуации, когда обокрали вкладчиков и когда инфляция съедает доходы учителей и врачей, эти деньги, естественно, надо было бы направить на повышение доходов данной группы населения, — говорит Ярослав Романчук. — Еще я бы эти деньги направил на строительство студенческих и рабочих общежитий, особенно в областных центрах. В условиях кризиса, безусловно, будет наблюдаться миграция трудовой силы. И чтобы люди не платили большие деньги за съем комнаты или квартиры, важно появление такого сегмента на рынке недвижимости. А за 70 миллиардов, как минимум, в каждом областном центре можно построить современное общежитие на достаточно большое количество мест. Деньги, которые пошли бы на такое строительство, были бы полезны с точки зрения адаптации к кризису — это сделало бы рынок труда более динамичным.

Ледовые дворцы будут возводить практически во всех областях, кроме Минской.

направить, как минимум, 70 млрд. рублей. Хотя, не исключено, что с учетом девальвации, эти суммы будут увеличены.

Кроме того, по сообщению председателя Федерации хоккея Владимира Наумова, в нынешнем году начнется строительство еще одного нового крупного ледового дворца в Минске. Новая столичная ледовая арена будет вмещать 7,7 тыс. зрителей. Новостройка появится в столичном микрорайоне Чижовка.

По словам Наумова, «проект «Чижовка-Арена» очень интересен. Инвестиции идут из ОАЭ. На «Чижовка-Арене» будет три площадки Район густо заселен, и от желающих за-

Абвал заробкаў

Зарплата «абрынулася» на 118 даляраў толькі за студзень

Па выніках студзеня сярэдняя заробатная плата ў Беларусі істотна ўпала. Цяпер абяцанне Лукашэнкі давесці яе да 700 USD да канца 2010 года выглядае выдавочна нездзяйсняльным.

Паводле дадзеных Нацыянальнага статыстычнага камітэта, у снежні 2008 года налічаная сярэдняя заробатная плата ў Беларусі складала 1.000.187 рублёў. Як адзначае «Салідарнасць», у студзені 2009-года яна знізілася да 919.637 рублёў.

Цяпер перавыдзем сярэднюю зарплату ў даляры па курсе Нацбанка на апошні дзень месяца. 31 снежня 2008 года за 1 даляр давалі 2.200 рублёў. Такім чынам, атрымліваецца, што сярэдняя зарплата за апошні месяц мінулага года склала 455 даляраў.

30 студзеня 2009 года 1 даляр каштаваў ужо 2.722 рубля (ізноў жа па курсе Нацбанка). Атрымліваецца, што ў гэтым месяцы сярэдняя

зарплата склала 337 даляраў. На 118 даляраў менш!

Тут дарэчы будзе нагадаць, што ў красавіку 2008-га Лукашэнка паставіў перад сабой і ўрадам задачу давесці сярэднюю зарплату ў Беларусі да канца 2010 года да 700 даляраў. Вельмі цікава было б пачуць, што думае беларускі кіраўнік на гэты конт зараз.

Пакуль Лукашэнка маўчыць, кажа Сямашка. 20 лютага першы віцэ-прэм'ер беларускага ўрада на паседжанні Нацыянальнага савета працоўных і сацыяльных пытаннях паведаміў, што сярэдняя заробатная плата ў Беларусі ў снежні 2009 года павінна павялічыцца ў даляравым эквіваленце на 5% да ўзроўня 2008 года. Аднак і больш сціплыя планы Уладзіміра Сямашкі выглядаюць нездзяйсняльнымі. Плюс 5% да ўзроўня 2008 года — гэта 477 даляраў. Ва ўмовах дэвальвацыі беларускага рубля, якая працягваецца і якую віцэ-прэм'ер назваў неабходнай, гэтая лічба таксама здаецца недасяжнай.

ВСЕ ПРИ ДЕЛЕ

С начала года в Беларуси подписано уже около сотни указов президента и двух сотен постановлений правительства. Чтобы все это нормотворчество только прочитать, тратя в среднем по полчаса на каждый документ, понадобится 19 рабочих дней. Какой же колоссальный труд был затрачен на то, чтобы их подготовить, обосновать, согласовать и, наконец, собрать подписи!

Но что изменилось и что изменится после вступления в силу этих многочисленных документов? Да почти ничего: просто то, что вчера было нельзя, сегодня — можно, завтра — можно с оговоркой, послезавтра — опять нельзя, и так по кругу.

В прошлом году власти пригрозили садоводам отнять у них участки, если они не будут оформлены в установленном срок. Сегодня дана команда не спешить. Два года страждали люди — мол, доводите до ума свои «долгострой», а то все пойдет с молотка. А сегодня можно расслабиться.

Несколько лет подряд арендаторов давили повышающими коэффициентами, сегодня дана команда все пересмотреть.

Если в предыдущие годы у молодого специалиста зарплата на пару рублей превышала 2 МПБ, ему не давали льготный кредит. Сейчас эта планка поднята до трех МПБ. Если исходить из Жилищного кодекса, все, кто имеет на члена семьи 1 млн. BYR в месяц, — малоимущие.

И все для того, чтобы загрузить работой стройкомплекс. Видя, что стройкомплекс не способен взять заданный президентом темп роста жилищного строительства, власти решили отдать землю людям, чтобы треть объема ввода, как было в прежние годы, закрыть «индивидуалкой». С этой целью отменили земельные аукционы, но, по сути, лишь там, где участки не пользуются спросом.

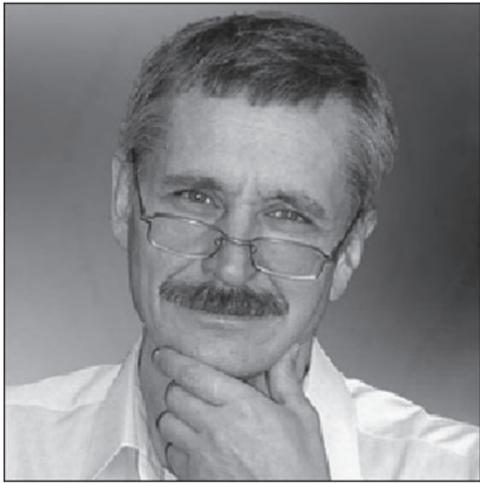
Глядя на все это бумаготворчество, становится ясно, что наверху нет единого понимания того, как выжить в условиях кризиса, который у премьер-министра «бушует», у президента — «полыхает», но, опять же, — «вокруг нас». «В нашей стране кризиса нет», — сказал как-то глава государства. Это утверждение дружно подхватили его помощники, помощники помощников и дальше вниз по иерархической лестнице. Может быть, поэтому даже тертые бизнесмены все еще надеются на то, что кризис не у нас и ненадолго, что стоит только президенту взмахнуть волшебной палочкой и все вернется на круги своя.

Да только нет этой волшебной палочки и никогда не было. Есть, было и будет море документов, ежедневно меняющих правила игры, потому что те, кто их сочиняет, действуют не по уму, а методом «тыка».

Зато скучать некогда.

Елизавета БУЛАТЕЦКАЯ,
«Белорусы и рынок»

А СТРАНУ-ТО ПОРА КАПИТАЛЬНО АПГРЕЙДИТЬ

Александр Класковский

На днях бросился в глаза на столичной улице необычный тракторец. Затеирик-тракторист разукрасил, как умел, свой предназначенный для уборки снега «Беларус»: нацепил увесистую блямбу с грузового «мерса», а вдобавок окаймил стекла кабины сверкающими кружками компакт-дисков.

Теперь на крутую тачку все глазают. Только вот лошадиных сил и комфорта не прибавилось.

Так же и белорусское начальство сегодня делает декор для Европы. Вот вам две негосударственные газеты в киосках, вот вам общественно-консультативные «советы при...» с вкраплениями умеренного диссидентства. Чего еще надо?

И главное ведь — Европа уже почти на всё согласна. Прилетавший к нам на днях Хавьер Солана, экс-генсек коварного монстра НАТО, оказался просто душкой. И только что не целовался с тем, кого западники еще недавно именовали не иначе как последним диктатором Старого света.

Большие люди в Минске потирают руки. Уломали-таки Евросоюз на прагматичный диалог без покушения на устои Системы. Да, периодически из Брюсселя и Страсбурга будут редуцированно звучать ритуальные напоминания о демократии и правах человека, но на этот комариный зуд можно просто махнуть рукой. Процесс пошел.

И вот ведь какая петрушка. Не в том печаль, что наши стратеги хотят ловко подпитываться и с Востока, и с Запада по принципу «Ласковый теленок двух маток сосет». Было бы глупо не использовать геополитическую изюминку. Но в том заковыка, что на самом верху рассчитывают до упора брать откуда только можно ресурсы на банальное поддержание статус-кво. В то время как надо по полной апгрейтить страну.

Уже и так упущено золотое время энергетической халявы и бешено выгодной внешнеторговой конъюнктуры. В период расцвета нефтяного офшора, на пике российской щедрости надо было чуть-чуть приподняться над мышлением временщиков — и провести системные реформы в экономике.

Но даже сейчас, когда кризис прижал, все разговоры начальства о хозяйственной либерализации сопровождаются рефреном: «на период кризиса». То есть сидит мыслишка: а потом снова всё возьмем в железный кулак. Так большевики, выбравшись из разрухи, прикончили нэп.

А уж о политическом апгрейде и мечтать не смей.

У нас, кстати, многие обыватели оказались в ловушке психологического стереотипа. Когда заходит речь о конкурентной политике, ротации властных элит, то дело примитивно представляется так: вот Лукашенко, вот галерея его давних непримиримых внутренних врагов, и по замыслу Запада власть должна перейти от первого ко вторым.

А поскольку при таком осмыслении у многих щелкает в мозгу сентенция «хрен редьки

не слаще», то и больших треволнений в обществе по поводу полной блокировки механизма этой самой ротации не наблюдается.

Но давайте, черт возьми, абстрагируемся! Простая истина: нынешний правитель — плох он или хорош — однозначно не вечен. И что потом?

Смотрите, поначалу Система держалась на харизме, мифологеме «народного президента». Теперь это всё поблекло, и Система держится больше на инерции да страхе. А потом, я вас спрашиваю?

Персоналистский режим не имеет долгой перспективы. Азиатский вариант слегка припудренной наследственной монархии вряд ли пройдет. Кроме всего прочего, наследник был бы априори бледнее.

Преемник из лояльной номенклатуры? Но до сих пор в силе тезис, что в стране есть только один политик. Вот недавно глава президентской администрации совершил хождение в народ — так сразу фурур в независимой прессе: и с Ельциным сравнили, и с Горбачевым, и о начале некоей пиар-компании заговорили. Но инициатива продолжения не получила. Указали на «ошибку»?

Далее. Поскольку политик в стране должен быть один, то соответственно ведется кадровый отбор. В окружении — сплошь «крепкие хозяйственники» да серые функционеры. На совещаниях все неотрывно конспектируют, боясь поднять глаза. Про парламент — замнем для ясности :) Насчет возможности медийной раскрутки других фигур тоже все понятно без разжевывания. Ну и так далее. Страна не знает своих героев! :)

Короче, у нас элементарно нет не только механизма конкурентной политики, но и — внимание! — политического класса. И за пять минут это не возникает.

А кризис между тем не тетка. Если паче чаяния дойдет до серьезных социальных вихрений, то, скорее всего, из гроздьев гнева выжмет вино победы не теперешняя титульно-

андеграундная политическая оппозиция, а какой-нибудь особо ловкий демагог. И никому мало не покажется.

Страна без нормальной, современной политической системы и развитой, непоротой политической элиты беззащитна перед вызовами — внешними и внутренними. Интересно, насколько понимают это те условные либералы и условные западники в правящей группировке, чьими стараниями и затеяна сейчас большая игра с Европой?

Показуха при теперешнем раскладе может устроить Брюссель, но — вот где собака зарыта! — не решает проблемы развития, а в какой-то форс-мажорной ситуации — и спасения Беларуси.

Нам нужен не старый трактор с кое-как присобаченной блямбой крутой иномарки, а капитальный апгрейд страны, как экономический, так и политический.

Важно подчеркнуть: это нужно не только тем, кто давно и осознанно оппонирует власти, некогда заявившей, что она свой народ за цивилизованным миром не поведет. Если разобраться с умом, это на пользу и аполитичному обывателю, и чиновничеству — да практически всем, разве что кроме весьма узкого круга.

Агитировать за системную рыночную трансформацию вместо латания дыр не буду — зачем ломиться в открытую дверь? Два слова о политическом апгрейде.

В демократиях — беру, конечно, продвинутой, устойчивый вариант — правит закон, а не самодержавная воля в опциях «караю/милую». Демократическую страну никто не может заложить втихаря в ломбард. В такой стране правительство по полной отвечает за кидалово.

Наконец, демократии не воюют между собой, и в них не бывает революций. Зачем звать народ на баррикады, если можно позвать к избирательной урне, зная, что голоса считаются?

САЛЯНА ДАЎ СЫГНАЛ

На сустрэчу, якая праходзіла ў менскім гатэлі «Crowne Plaza», былі запрошаныя Алег Гулак, Павал Данэйка, Жанна Літвіна, Аляксандар Казулін, Аляксандар Мілінкевіч, Алена Танкачова і Аляксандар Ярашук. Кіраўнік руху «За свабоду» Аляксандар Мілінкевіч падзяліўся са «Свабодай» сваімі ўражаннямі:

«Вельмі вялікая ўвага цяпер у Брусэлі да падзеяў на Беларусі. Там вераць, што Беларусь стане ўдзельнікам праграмы «Ўсходняе партнэрства». І гэта вельмі вялікі шанец для нашай краіны.

Хавіер Салана сказаў таксама: вы хочаце лепшага для сваёй краіны, і мы таксама хочам ёй таго ж. Салана казаў, што надае вялікую ўвагу грамадзянскай супольнасці і вольным мэдыям. І падкрэсьліў: вельмі важна наладзіць шчыльны абмен інфармацыяй зь імі, каб ацэньваць сытуацыю на Беларусі аб'ектыўна».

Юрыст, праваабаронца Алена Танкачова лічыць: высокі эўрапейскі чыноўнік зусім не выпадкова пачаў свае сустрэчы ў Менску менавіта з грамадзянскай супольнасці:

Эўропа бачыць разьвіцьцё дачыненняў зь Беларуссю з улікам і пры актыўным удзеле суб'ектаў грамадзянскай супольнасці.

«Для мяне гэты выразны

палітычны сыгнал да таго, што Эўропа бачыць разьвіцьцё дачыненняў зь Беларуссю з улікам і пры актыўным удзеле суб'ектаў грамадзянскай супольнасці. І яна чакае ад грамадзянскай супольнасці супрацоўніцтва, разуменьня сытуацыі і добрага

вае сябе публічнымі палітыкамі, і тым суб'ектам грамадзянскай супольнасці, якія зацікаўленыя ў разьвіцьці і эўрапейскай будучыні краіны».

Старшыня Беларускага Хэльсынскага камітэту Алег Гулак распавёў «Свабодзе», што спадар Салана папрасіў суразмоўцаў выкласьці сваё бачаньне сытуацыі ў Беларусі.

«Агульны мэсідж быў такі — у краіне шмат праблем з правамі чалавека. Яны застаюцца. Але іх вырашэньне бачна праз дыялёг, які павінен быць прынцыповым, сур'ёзным, канкрэтным. З канкрэтнымі прапановамі і на конт таго, што трэба вырашаць, і на конт таго, якая карысьць ад гэтага будзе краіне.

Пра санкцыі мы не гаварылі. Але зразумела, што працяг дыялёгу — гэта шлях бяз санкцыяў. Мы гаварылі больш пра тое, што найбольш эфэктыўным інструментам у гэтай сытуацыі павінен быць пернік. А санкцыі — гэта ўжо як крайні мэтад».

Папярэдне плянавалася, што Хавіер Салана сустрэнецца і з кіраўнікамі апазыцыйных палітычных партыяў. Аднак, як паведаміў «Свабодзе» Анатоль Лябедзька, ні яму асабіста, ні яго партнэрам па Аб'яднаных дэмакратычных партыях запрашэньне не паступала.

Золотая рыбка, или Секрет успеха УДП

Пока весь мир подсчитывает убытки, Управление делами президента Беларуси богатеет. Этот фокус имеет довольно простую разгадку которую можно выудить в интервью одного из руководителей УДП.

«Каковы источники и механизм привлечения средств для развития структур системы УДП РБ? В чем секрет их успеха?» — с такими вопросами «Экономическая газета» обратилась к заместителю управляющего делами президента Республики Беларусь Эдварду Матулису. Читаешь его интервью — и душа радуется: «В прошедшем году перед нашими организациями была поставлена задача: удвоить чистую прибыль, и большинству это удалось...». Вот, умеют же люди работать, и мировые кризисы им ничто!

Правда, когда начинаешь изучать список его предприятий — белорусский Дом печати, гостиницы «Минск», «Юбилейная», «Планета»... — испытываешь легкое разочарование. Все это не создавалось УДП с нуля, а в свое время было «национализировано» именем президента. Забрав себе самые лакомые куски, не так уж сложно продемонстрировать финансовые достижения.

Еще тоскливее мне стало по прочтении строк об успехах рыбного хозяйства. Почему тоскливее? Дело в том, что уже довольно-таки давно эта отрасль перешла под полный контроль УДП. Необходимость такого шага объяснялась тем, что рыбу в Беларусь завозит черт-те кто и черт-те по каким ценам. Ну и, естественно, УДП взялось «в интересах народа» навести порядок и обеспечить трудящихся вкусной рыбой по гуманным ценам.

О том, что из этого получилось, недавно рассказало «Еврорадио». Журналисты просто сравнили цены на рыбу в минских и варшавских ма-

Минск, «Радзивилловский» Варшава, «Теско»	
Селёдка 8300/6100	7300
Сёмга солёная	55310/52000
34000	
Сёмга мороженая	29510
13370	
Минтай	13490 9970
Окунь	20550 11300
Форель мороженая	33740
7300	

После ознакомления с этой таблицей четко понимаешь, откуда берутся прибыли УДП — из наших с вами карманов. Польским капиталистам и не снились такие сверхдоходы, которые наши власть имущие аккуратно собирают со своих граждан. И весь этот грабёж проходит под замечательными слоганами: «За справедливую Беларусь!», «Государство для народа» и т.д.

Кстати, в январе 2008 года Александр Лукашенко, назначая на должность управляющего делами президента Николая Домашкевича, поручил ему «принципиально заняться проблемой обеспечения населения рыбной продукцией». Результат, как говорится, налицо.

Напоследок порадовать всех замечательной фразой Матулиса: «Мы обязаны эти бесценные богатства сохранить и передать нашим потомкам». Когда-то в брежневские времена на лозунг «Все во имя человека, все для блага человека», острословы откаликовались: «И мы даже знаем этого человека». В свете этого хотелось бы уточнить, чьих именно потомков имеет в виду заместитель управляющего делами президента.

В любом случае, современникам «бесценные богатства» явно не светят. Гражданам «процветающей Беларуси» остается только кушать рыбку (воистину золотую, судя по ценам). Если, конечно, денег хватит.

Вярхоўны прадстаўнік у пытаннях знешняй палітыкі і палітыкі бясьпекі Эўразьвязу, Генэральны сакратар Рады Эўразьвязу Хавіер Салана свае перамовы ў Менску пачаў з сустрэчы з прадстаўнікамі няўрадавых грамадзкіх арганізацыяў.

бачань- н я будучыні. А гэта дае добрыя надзеі.

Мы павінны навучыцца, мабыць, бачыць крыху шырэй. Мы прывыклі рэагаваць на сытуацыю кожнага дня. І ў гэтым працэсе мы загрузьлі. Сёньня, падобна, надшоў час іншага бачаньня. Сёньня трэба разумець, куды мы хочам прыйсьці праз 5-10 гадоў, і з дапамогай Эўропы будаваць гэтую плятформу. На гэтым трэба сканцэнтравана тым, хто назы-